

Co-funded by the
European Union

Erasmus+

Модуль 2 «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ В СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ»

Лекція 2 «Ключові поняття і вектори боротьби з дискримінацією. »

Викладач: Череп О.Г.

Д.е.н., професор

Спецкурс «Європейська гуманістична візія в управлінні людськими ресурсами» (HumEU)

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

1. Дискримінація. Пряма дискримінація. Непряма дискримінація.
2. Утиск. Підбурювання до дискримінації. Пособництво в дискримінації.
3. Відмова в розумовому пристосуванні. Інші прояви дискримінації: віктимізація, сегрегація, дискримінаційні публікації, злочини на ґрунті нетерпимості.
4. Поняття і межі свободи слова. Європейський підхід до обмеження свободи слова.
5. Поняття «мови ненависті». Основні напрямки і цілі мови ненависті. Рекомендація Ради Європи щодо «мови ненависті» 1997 р. Європейська Практика у сфері свободи слова і мови ненависті. Особливості державного втручання.
6. Протидія мові ненависті: баланс між толерантністю і свободою слова.

1. Дискримінація. Пряма, непряма дискримінація

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Українське суспільство стратифіковане за низкою ознак, зокрема за статтю, віком, соціальним статусом чи класом, регіоном проживання, станом здоров'я, сексуальною орієнтацією, етнічною, національною чи релігійною приналежністю, типом населеного пункту. Інтереси та потреби різних соціальних груп (незалежно від їхнього розміру) повинні поважатися та бути гідно представлені у різних сферах суспільного життя, тому що це – основа демократичного суспільства. Фаховий аналіз ситуації дає можливість врахувати розмаїті погляди, інклюзивність (включеність) думок різних соціальних груп, чутливість і критичність.

Натомість у суспільстві спостерігається дискримінація за різними ознаками [1].

- Дискримінацією вважається поведінка, що обмежує права і свободу особистості.
- Дискримінація може виявлятися в різних сферах діяльності суспільства. Найбільша поширеність зустрічається - в сімейному житті, політиці і на робочому місці. Для кожного виду дискримінації можуть бути індивідуальні причини.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Можна виділити деякі ознаки дискримінації:
- упереджене ставлення;
- наявність образ, хамської поведінки, приниження і насильства;
- необгрунтована відмова в прийомі на роботу, в навчанні і розвитку професійних навичок;
- неповагу чужої думки, релігійних, політичних, моральних поглядів;
- перебільшення власних досягнень перед оточуючими, приниження чужих достоїнств.
- Пряма дискримінація – будь-яке розрізнення, засноване на таких ознаках, як раса, колір, мова, релігія, громадянство/країна походження чи етнічне походження, що не має об'єктивного і розумного виправдання.
- Непряма дискримінація трапляється тоді, коли явно нейтральний фактор, як, наприклад, вимога, критерій або практика, не можуть бути виконані особами, котрих об'єднують за такими ознаками, як раса, мова, релігія, громадянство або етнічне походження, чи створюють для цих осіб незручні обставини, за винятком ситуації, коли цей фактор має об'єктивне і розумне виправдання [2,3].

- Види дискримінації можуть бути наступними:
- Неофіційна або законодавчо обґрунтована;
- Пряма або непряма;
- По виду діяльності та сфері прояви: на роботі, в сім'ї, в політичному житті;
- За ознаками тієї соціальної групи, до якої вона може бути застосована [4, 5].
- Дискримінація – обмеження домінуючою групою «інакших» індивідів у доступі до суспільних благ та влади; наприклад, до кінця 19 – початку чи навіть середини 20 століття жінки у більшості країн не мали права голосу, що є прикладом гендерної дискримінації.
- Дискримінація може бути не лише за однією ознакою, а одночасно за кількома – тобто, йдеться про подвійну чи навіть потрійну дискримінацію (часто таку дискримінацію називають множинною). Наприклад, ромські жінки, які проживають компактно, можуть зазнавати дискримінації як жінки (сексизму), як представниці ромської етнічної меншини, а також навіть за місцем проживання (адже це компактне проживання часто у сільській місцевості). Інший приклад: в оголошеннях щодо прийому на роботу вказується бажана стать кандидатів (що є ознакою сексизму – дискримінації за ознакою статі).

2. Утиск. Підбурювання до дискри

Пособництво в дискримінац

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Насильне, несправедливе обмежування чийх-небудь прав та дій [6].

Утиск - небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери.

- Підбурювання до дискримінації - вказівки, інструкції або заклики до дискримінації стосовно особи та/або групи осіб за їх певними ознаками [7].
- Усні вказівки на кшталт: «перевіряти документи в осіб неслов'янської зовнішності», «не пускати циган/осіб кавказької національності / усіляких «не на ших»», «не обслуговувати інвалідів», «не брати на роботу молодих жінок/вагітних/гомосексуалістів/чорних» та ін.
- Звернення до суду з вимогою заборонити мирне зібрання, наприклад, організоване ЛГБТ-спільнотою або релігійною меншиною.
- Усна інструкція власника кафе офіціантам не обслуговувати клієнтів з дітьми, бо вони шумлять та нервують інших клієнтів, відтак, якщо їх замовлення ігнорувати, вони підуть (дискримінація за ознакою «сімейний стан»).

Пособництво у дискримінації-

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

відмова в наданні охорони мирному зібранню через якусь певну спільну ознаку протестувальників (наприклад, поліцейські можуть відмовитись охороняти мирне зібрання, організоване ЛГБТспільнотою);

м'яке покарання щодо осіб, які вчинили насильницькі злочини, зокрема, кривдників, що вчиняють домашнє насильство, чи осіб, які вчиняють злочини на ґрунті ненависті й расизму; пасивність державних органів та толерування таких випадків тощо [8].

Пособництво у дискримінації — будь- яка свідома допомога в обмеженні людини з певною ознакою у користуванні своїми правами, свободами або послугами.

Спеціаліст з управління персоналом виконує вказівку керівника відділом та відбирає на інтерв'ю лише кандидатів чоловіків з реєстрацією у місті Києві. Начальник відділу, отримавши скаргу від підлеглого на утиск з боку колег, не вживає заходів з реагування та запевняє скаржника, що йому це все «здалося» й то був лише невдалий жарт [9].

- Пособництво у дискримінації — будь-яка свідома допомога в обмеженні людини з певною ознакою в найманні, просуванні по роботі чи отриманні справедливої винагороди за свою роботу [10].
- Пособництво у дискримінації— будь-яка свідома допомога в обмеженні пацієнта з певною ознакою у користуванні своїм правом на медичну послугу.
- Виконання медичними працівниками завідомо злочинного та/або дискримінаційного наказу та відмова у госпіталізації ромам.
- Медична сестра, виконуючи вказівку завідувача стоматологічного відділення, відмовляється записувати на прийом пацієнтів з ВІЛ-позитивним статусом.
- Головний лікар, отримавши скаргу на дискримінаційне поводження одного з підлеглих лікарів стосовно людини з інвалідністю, не вживає заходів реагування, натомість запевняє пацієнта, що йому «здалося», та перенаправляє його до іншої лікарні [11].

3. Відмова в розумовому пристосуванні. Інші прояви дискримінації: віктимізація, сегрегація, дискримінаційні публікації, злочини на ґрунті нетерпимості

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Іншими проявами дискримінації є відмова в розумному пристосуванні, віктимізація, сегрегація, злочини на ґрунті нетерпимості тощо [12, 13]. з ратифікацією Україною в грудні 2009 року Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, в українському законодавстві з'явилося визначення розумного пристосування. До сьогодні практика його застосування так і не стала поширеною, що, напевне, пов'язано із незрозумілістю цього нового терміну.

Насправді, у розвинутих країнах світу принцип розумного пристосування використовується не перше десятиліття, а отже є й відповідна практика, включаючи досвід судових процедур у випадках відмови в розумному пристосуванні. На жаль, в українській традиції мова йде лише про розумне пристосування для осіб з інвалідністю, хоча таких пристосувань можуть потребувати й інші люди в різні періоди свого життя.

Прикладом віктимізації буде «покарання» особи, яка подала скаргу на дискримінацію: відмова у просуванні по службі, позбавлення премії або вжиття інших заходів, необґрунтоване звільнення тощо [14].

Якщо під час прийому заяви або під час роз'яснень чи допиту про ймовірний злочин на ґрунті ненависті слідчий поліцейський вдається до образливих коментарів щодо потерпілого, способу його/її життя, обставин справи тощо — це прояв дискримінації. Однозначно неприпустимою є повторна віктимізація потерпілого — звинувачення його/її в тому, що саме через його/її певну ознаку і стався злочин.

Під час запису показів двох студентів з Китаю, які повідомили про напад на них групи невідомих у темному провулку поряд з їхнім гуртожитком, слідчий запитав, навіщо вони виходять з гуртожитку після 9-ї вечора та зазначив, що з їхніми «пиками» краще темними вулицями не вештатись [15].

ДИРЕКТИВА РАДИ 2000/78/ЄС розумне пристосування робочого місця для осіб з інвалідністю

спрямована на забезпечення рівного ставлення до осіб з інвалідністю у сфері зайнятості та професійної діяльності через створення для них сприятливих умов праці на робочому місці.

Роботодавці повинні вживати необхідних заходів, щоби там, де у конкретному випадку це необхідно, надавати можливість особам з інвалідністю:

отримати роботу

працювати або отримувати підвищення по службі

проходити навчання

Для пристосування робочого місця до потреб працівника з інвалідністю повинні бути вжиті ефективні та практичні заходи:

спеціальне приміщення та обладнання

графік робочого часу

розподіл обов'язків

надання навчальних ресурсів

надання інтеграційних ресурсів

Заходи з розумного пристосування робочого місця не повинні накладати надмірний тягар на роботодавця

Впровадження заходів з розумного пристосування робочого місця розповсюджується на всіх осіб, як в публічному, так і в приватному секторі, включаючи державні органи

Прикладом сегрегації стане скерування до «неблагополучних»

- класів/шкіл дітей — представників національних меншин [16].
- Рішення Уряду зберегти систему спеціальних шкіл було продиктоване бажанням знайти рішення для дітей з особливими освітніми потребами. Однак він поділяє занепокоєння інших органів Ради Європи, які висловили стурбованість нижчим рівнем навчальної програми, що використовується в цих школах і, зокрема, сегрегацією, яку спричиняє така система.
- Ще один момент: надання сегрегованих за якоюсь ознакою (частіше за все, це стать людини) послуг буде становити дискримінацію, якщо немає розумного та законного виправдання такому розмежуванню (сегрегації) на жіночу та чоловічу послугу. Наприклад, огляд жінок-затриманих жінками-поліцейськими та огляд чоловіків-затриманих чоловіками-поліцейськими — ознак дискримінації не матиме [17].
- Проблематиці злочинів на ґрунті ненависті присвячені окремі публікації слід також згадати і рішення ЄСПЛ щодо України, в якому було наголошено на важливості встановлення можливих расистських мотивів злочину [18, 19].
- Не можна допускати публікацію на вебсайті та в соціальних мережах інформації, яка дискримінує. Начальник департаменту поліції робить заяву про те, що люди певної етнічної групи скоюють більше злочинів, ніж інші, через що погіршується криміногенна ситуація в місті.

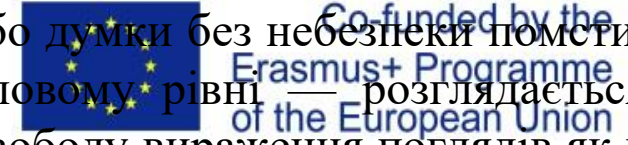

- Злочин, вчинений на ґрунті нетерпимості, може бути визначений як будь-який злочин, зокрема проти життя, здоров'я або приватної власності, об'єкт якого був обраний через дійсний або уявний зв'язок потерпілого з групою, що характеризується спільними ознаками ідентичності, як-то раса, національне або етнічне походження, мова, колір шкіри, релігія, стать, вік, психічні або фізичні особливості, сексуальна орієнтація або будь-який інший аналогічний фактор [20].
- Зазвичай йдеться про фізичне насильство, тобто нанесення тілесних ушкоджень, побоїв, що саме по собі є кримінальним правопорушенням згідно з українським законодавством, проте головною соціальною особливістю злочинів на ґрунті нетерпимості є певне повідомлення, яке ці злочини транслюють усій громаді, кожен член якої може асоціювати себе з жертвою. Це повідомлення говорить про те, що жодна особа, певна ознака якої є подібною до тих, які мала жертва злочину, не може почувати себе захищеною. Адже скоюючи злочин на ґрунті ненависті, нападник висловлює свою нетерпимість не тільки і не стільки до конкретної жертви, скільки до всієї спільноти. саме тому злочини на ґрунті нетерпимості є особливо суспільно небезпечними та потребують ретельного розслідування, відповідної ідентифікації та суворішого покарання [21].

4. Поняття і межі свободи слова. Європейський підхід до обмеження свободи слова

- Свобода слова — право людини або спільноти людей вільно висловлювати свої ідеї або думки без небезпеки помсти, цензури, санкцій з можливістю формувати порядок денний на наративному і смисловому рівні, розглядається прихильниками лібералізму як одна з найважливіших громадянських свобод. Охоплює свободу вираження поглядів як в усній, так і в письмовій формі (свобода преси і ЗМІ); в меншій мірі стосується до політичної і соціальної реклами (пропаганди). Ідеологія лібералізму ставить державну цензуру, або будь-яку іншу форму державного примусу до висловлення поглядів або відмови від них, поза законом.
- Свобода слова виписана в низці міжнародних і українських документів, серед яких «Загальна декларація прав людини» (ст. 19), «Конвенція про захист прав людини і основних свобод» (ст. 10) і Конституція України, ст. 34 якої стверджує [22, 23, 24]:
 - «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб і на свій вибір.
 - Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя».
 - Відповідно до норм міжнародного права, обмеження на свободу слова повинні відповідати трьом умовам: вони повинні строго узгоджуватись з законом, мати праведну мету і повинні бути необхідними і адекватними для досягнення цієї мети. Закони, які вводять обмеження, повинні намагатися бути недвозначними і не давати можливості для різних тлумачень. Легітимними цілями вважаються захист репутації, гідності особи, національної безпеки, громадського порядку, авторського права, здоров'я і моралі. Конституція України забороняє пропаганду соціальної, расової, національної чи релігійної ворожнечі, а також розголос відомостей, які містять державну таємницю. Тимчасові або часткові обмеження також можуть впроваджуватися за рішенням суду [25, 26, 27].

• Всесвітній індекс свободи преси (Worldwide Press Freedom Index) — щорічне дослідження та рейтинг, що його супроводжує, про стан свободи преси в країнах світу, який випускається міжнародною неурядовою організацією «Репортери без кордонів» (Reporters Without Borders). Рейтинг випускається з 2001 року і досі. Остання редакція – за 2022 рік.

• Індекс розподіляє держави за ступенем свободи преси в балах — від нуля (кращий показник — відсутність будь-яких обмежень для ЗМІ) і вище (найгірший показник). Експерти організації вважають, що індекс може досить точно визначити стан свободи слова в кожній конкретній країні. Позиція країни в рейтингу залежить від того, наскільки вільні журналісти та ЗМІ загалом, і від того, які заходи вживаються владою країни для створення комфортних умов роботи преси. Детальний опис методології формування рейтингу та джерел даних для нього наводиться у щорічній доповіді Reporters Without Borders за результатами чергового порівняльного дослідження.

• Рекордна кількість країн знаходиться в "дуже важкому стані". Взагалі у червоній частині списку знаходяться 12 країн, включаючи Білорусь (153-е місце), Росія (155-е місце). Серед найбільш репресивних по відношенню до пресою країн виявилася Бірма (176-е місце), де державний переворот в лютому 2021 року різко відкинув позицію журналістів на десять років задом наперед, саме тому вона зараз співіснує з Північною Кореєю (180-е місце), Еритрея (179-й), Іран (178-й), Туркменістан (177-й) і Китай.

Світовий індекс свободи преси [28]:

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

№	Країна	Статус	Індекс	№	Країна	Статус	Індекс
1	Норвегія	добре	92.65	14	Швейцарія	Задовільно	82.72
2	Данія	добре	90.27	15	Ісландія	Задовільно	82.69
3	Швеція	добре	88.84	16	Німеччина	Задовільно	82.04
4.	Естонія	добре	88.83	17	Східний Тимор	Задовільно	81.89
5	Фінляндія	добре	88.42	18	Намібія	Задовільно	81.84
6	Ірландія	добре	88.30	19	Канада	Задовільно	81.74
7	Португалія	добре	87.07	20	Чехія	Задовільно	80.54
8	Коста-Ріка	добре	85.92	21	Люксембург	Задовільно	79.81
9	Литва	Задовільно	84.14	22	Латвія	Задовільно	79.17
10	Ліхтенштейн	Задовільно	84.03	23	Бельгія	Задовільно	78.86
11	Нова Зеландія	Задовільно	83.54	24	Великобританія	Задовільно	78.71
12	Ямайка	Задовільно	83.35	66	Польща	Проблемно	65.64
13	Сейшельські острови	Задовільно	83,33	106	Україна	Проблемно	55.76

5. Поняття «мови ненависті». Основні напрямки і пілі мови

ненависті [29]

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Важливо відзначити, що не будь-яке діяння, в основі якого лежить ненависть чи нетерпимість до певної ознаки людини, навіть якщо таке діяння віднесене законодавством до кримінально-протиправних, варто називати злочином на ґрунті ненависті. Зокрема, до таких схожих діянь належить дискримінація та розпалювання ворожнечі (наприклад, через виготовлення та розповсюдження друкованої продукції), більш відоме як «мова ворожнечі». Незважаючи на те, що ці два правопорушення також визначені у Кримінальному кодексі України (стаття 161), є доволі спорідненими зі злочинами на ґрунті ненависті та, більше того, можуть їм передувати, їх розслідування та покарання суттєво відрізняються [30].

- Злочином на ґрунті ненависті вважається будь-яке кримінально-протиправне діяння, потерпілий від якого був обраний правопорушником через наявність у нього певної ознаки. При цьому не важливо, чи дійсно відчував правопорушник нетерпимість щодо певної ознаки постраждалої особи чи соціальної групи, до якої вона належить, а важливо лише те, чи дійсно існує причинно-наслідковий зв'язок між ознакою постраждалої особи та злочинними діями щодо неї.
- Перший підхід вимагає доказування наявності у правопорушника власне почуття нетерпимості або ворожнечі до певної ознаки людини або соціальної групи, до якої вона належить.
- Другий підхід ґрунтується на так званій моделі дискримінаційного вибору. Відповідно до цього підходу, злочином на ґрунті ненависті вважається будь-яке кримінально-протиправне діяння, потерпілий від якого був обраний правопорушником через наявність у нього певної ознаки [31].

- При цьому не важливо, чи дійсно відчував правопорушник нетерпимість щодо певної ознаки постраждалої особи чи соціальної групи, до якої вона належить, а важливо лише те, чи дійсно існує причинно-наслідковий зв'язок між ознакою постраждалої особи та злочинними діями щодо неї.
- Завдяки своїй гнучкості такий підхід дозволяє враховувати при розслідуванні злочинів на ґрунті ненависті також випадки, коли правопорушник помилково припустив наявність певної ознаки потерпілого, та випадки, коли потерпілий сам не має ознаки, але має певний зв'язок із соціальною групою, проти ознаки якої направлено злочин [31].

• підхід (дискримінаційного вибору Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union) закладено до визначення злочинів на ґрунті ненависті, яке використовує у своїй роботі та рекомендує Україні Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів та прав людини: «Злочин, який вчинено на ґрунті ненависті, може бути визначений як (А) будь-який злочин, зокрема проти життя, здоров'я або приватної власності, об'єкт якого був обраний через дійсний або уявний зв'язок з групою, що характеризується спільними ознаками ідентичності, які перелічені у частині (В); (В) група може мати такі спільні ознаки: існуюча або уявна раса, національне або етнічне походження, мова, колір шкіри, релігія, стать, вік, психічні або фізичні особливості, сексуальна орієнтація або будь-який інший аналогічний фактор» [32].

- **Рекомендація прийнята 30 жовтня 1997р., на основі Венської Декларації та Декларації про ЗМІ 1994 р. Цілями декларації є:**
 - – **боротьба проти форм самовиразу, що розпалюють ненависть;**
 - – **необхідність визначення основоположних принципів для урядів щодо роботи по протистоянню таких форм самовиразу;**
 - – **боротьба проти таких форм самовиразу (особливо у ситуаціях, що характеризуються особливою напруженістю: війна чи інші форми збройних конфліктів).**
 - **Декларація встановлює 7 основоположних принципів:**
 - – **принцип особливої відповідальності за вислови (в першу чергу, перед представниками ЗМІ) уряду, інших органів державної влади, посадових осіб (національного, регіонального та локального рівнів) та їх представників;**
 - – **принцип погодження принципу свободи самовиразу з повагою людської гідності та захистом прав інших осіб в межах встановленої правової системи;**
 - – **принцип недопущення перешкод при реалізації права на самовираз та судового контролю над виникаючими обмеженнями чи перешкодами реалізації такого права;**
 - – **принцип можливості виходу конкретних випадків за межі обсягу захисту ст. 10 Конвенції;**
 - – **принцип компетентності органів прокуратури щодо особливої уваги справам про розпалювання ненависті;**
 - – **принцип урахування ролі ЗМІ при передачі інформації щодо конкретних випадків розпалювання ненависті та права громадськості на отримання такої інформації (в тому числі – відмежування відповідальністю автора такої інформації відповідальності від будь-якої відповідальності ЗМІ чи їх працівників, що розповсюджують таку інформацію в межах своїх завдань щодо інформування суспільства);**
 - – **принцип захищеності частиною 1 статті 10 Конвенції журналістського освітлення питань ненависті; можливість обмеження такої діяльності виключно на підставі умов, зазначених у частині 2 зазначеної статті (Принцип 7 встановлений в інтересах реалізації Принципу 6) [33, 34]**

Практика у сфері свободи слова і мови

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- У рамках започаткованої Радою Європи діяльності, що м розробці комплексної стратегії протидії мові ворожнечі, 14 травня 2022 р. відбулася зустріч першого заступника голови Національної ради Валентина Ковалю з експертами організації. Інтерв'ю із представниками різноманітних зацікавлених сторін на першому етапі дослідження ситуації в країні має сприяти напрацюванню «мапи» реагувань на випадки мови ворожнечі.
- Зазначена ініціатива реалізується Радою Європи у межах її проекту «Вдосконалення доступу до правосуддя через позасудові відшкодування шкоди потерпілим від дискримінації, злочинів на ґрунті ненависті та мови ворожнечі в країнах Східного партнерства» і передбачає проведення системного аналізу заходів реагування на мову ворожнечі в Грузії, Україні та Вірменії. У кінцевому підсумку у цих країнах мають бути створені дієві стратегії протидії явищу мови ворожнечі. Ці стратегії повинні сприяти спроможності держав-членів Східного партнерства значно зменшити масштаби і поширення мови ворожнечі при збереженні поваги до принципу свободи висловлювань [33, 34]

6. Протидія «мови ненависті»: баланс між толерантністю і свободою слова [35, 36, 37].

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Свободою слова є право особи на вільне вираження думок (власних чи чужих) різними способами. До таких способів відносять: усну, письмову (в т.ч. – свободу друку та свободу ЗМІ).
- Уперше саме нормативно-правовим актом право на свободу слова було проголошено Французькою декларацією прав людини і громадянина 1789р., відповідно до якої право свободного вираження думок є одним з найголовніших прав людини. Саме тому кожна людина має право вільно користуватися ним: висловлюватися, писати, друкувати, відповідаючи виключно за зловживанням таким правом у передбачених законом випадках. На сьогодні таке визначення покладено в основу багатьох міжнародних угод, що регулюють свободу слов .

- Стаття 10 Конвенції встановлює право кожного на свободу вираження поглядів. Таке право складається з свободи вільного дотримання своїх поглядів, передачу, одержання інформації без жодного державного втручання чи інших обмежень. Так, наприклад, якщо свобода слова обмежується з метою захисту моральності населення, крім визначення мети обмеження, ціннісного змісту охоронюваного законом інтересу (моральності) повинна враховуватися також і мета існування свободи слова, її ціннісний критерій. Таким чином, слід зробити висновок, що відбувається «зважування» цінностей, котрі забезпечені протиставленими правами людини. Європейська Рада Толерантності і Примирення є неурядовою організацією, основна діяльність якої полягає у моніторингу ситуації щодо рівня толерантності в Європі, підготовці практичних рекомендацій з покращення у галузі міжнаціональних практичних відносин та міжкультурних комунікацій.
- До складу ЄРТП входять політичні та громадські діячі, вчені, лауреати Нобелівської премії та інші видатні особистості, що отримали визнання за свої успіхи в гуманітарній діяльності та укріпленню толерантності. Президент ЄРТП – В'ячеслав Моше Кантор. Перше засідання ЄРТП було проведено 7.10.2008 р. у м. Париж. Основним завданням ЄРТП є підготовка та підтримання ініціатив, що можуть впливати на закріплення толерантності в Європі та протидію усім формам расової, національної, релігійної та культурної дискримінації. ЄРТП є одним з ініціаторів та організаторів міжнародної конференції «На шляху до примирення в Європі: досвід, методи, перспективи», що мала місце у Дубровниці, Хорватія 24-25 10 2010 р. У заході взяли участь чинні на той час та минулі лідери європейських країн для того, щоб систематизувати європейський досвід в галузі примирення та запропонувати його балканським країнам [38].

- Мова ненависті часто-густо розглядається як важлива суспільна проблема, в першу чергу тому, що вона може бути порушенням певних прав людини, а й призвести до інших порушень (у тому числі – завдання шкоди здоров'ю чи смерті фізичним особам).
- Мовою ЄСПЛ, потрібно встановити пропорційність втручання законним цілям, що переслідувалися; належність та достатність такого втручання; відповідність національних стандартів принципам ст.10; належність оцінці фактів.
- Типовими факторами (крім змісту та мети), що повинні братися судами до уваги під час оцінки «спічу» є:
 - – рівень локальної політичної напруженості;
 - – соціальна значущість питання;
 - – статус особи-суб'єкта «спічу»;
 - – спосіб поширення інформації;
 - – сфера поширення інформації;
 - – вразливість кола осіб, на яких спрямований «спіч»;
 - – суб'єктивне ставлення суб'єкта щодо змісту поширюваного матеріалу [39, 40].

Список використаних джерел

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- 1. Гендерний підхід. URL:<https://profihealth.org.ua/uk/less>
- 2. Discrimination and Intolerance. Режим доступу: <https://www.coe.int/ru/web/compass/discrimination-and-intolerance>
- 2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Режим доступу:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
- 3. Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Режим доступу:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
- 4. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018- 2023 рр. Режим доступу: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4>
- 5. Перелік директив ЄС. Режим доступу:<https://www.msp.gov.ua/content/perelik-diriktiv-es-ta-zviti-minsocpolitiki-pro-ih-vikonannya.html?PrintVersion>
- 6. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980). Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/utysk>

Список використаних джерел

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- 7. Підбурювання до дискримінації. Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI
- «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні. Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/t125207?an=1&ed=0000_00_00
- 8. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/card6#Public>
- 9. Статут Організації Об'єднаних Націй та Статут Міжнародного Суду. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
- 10. Посібник з європейського антидискримінаційного права. Українське видання. — К. : ТОВ «К.і.с.», 2013. — с. 64.
- 11. Генеральної Асамблеї ООН "Єдність на користь світу"(3 листопада 1950 року). Режим доступу: https://zakononline.com.ua/documents/show/140837___140837
- 12. Порадник із запобігання та протидії дискримінації. Тетяна Фулей, Ірина Федорович. – К.: ПП “Видавництво “ФЕНІКС”, 2017. — 390 с.
- 13. Пономарьов С. Ю., Федорович І. Ю. Запобігання та протидія дискримінації в Україні: Посібник для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування. — К.: Міжнародна організація з міграції, Представництво в Україні, 2014. — с. 26–37. — [електронний ресурс]. — Режим доступу: http://iom.org.ua/sites/default/files/iom_booklette-06_1kolonka_screen.pdf.

Список використаних джерел

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- 14. «Розумне пристосування» для людей з інвалідністю по-українськи. Режим доступу: <https://www.prostir.ua/?news=rozumne-prystosuvannya-dlya-lyudej-z-invalidnistyu-po-ukrajinski>
- 15. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (пункт 6 розділу II).
- 16. Розуміння поняття «злочини на ґрунті ненависті»: Посібник для України. — [електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.osce.org/uk/odihr/208186?download=true>;
- 17. Злочини на ґрунті ненависті в Україні. — Харків: Права людини, 2012 р. — 272 с. — [електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://library.khpg.org/files/docs/1339735328.pdf>;
- 18. Рішення ЄСПЛ у справі «Федорченко та Лозенко проти України» від 20 вересня 2012 року, заява № 387/03.
- 19. Методичні рекомендації з протидії проявам нетерпимості (ксерофобії) для прокурорів та слідчих прокуратури, представників силових структур, неурядових організацій / Ю. А. Тищенко, О. К. Смірнов (передмова, розділ 1), І. М. Осика, О. О. Морозлі (додаток); за заг. ред. Ю. Тищенко. — Укр. незалеж. центр політ. дослідж., інформ.-дослідн. центр «Інтеграція та розвиток», — К.; Сімферополь : [Агентство «Україна»], 2011. — 48 с.

Список використаних джерел

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- 20. Щорічна доповідь Уповноваженого верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. — К., 2016. — с. 93.
- 21. Пономарьов С. Ю., Федорович І. Ю. Запобігання та протидія дискримінації в Україні: посібник для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування. — К.: Міжнародна організація з міграції, Представництво в Україні, 2014. — с. 36
- 22. Загальна декларація прав людини. Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version->
- 23. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (ст. 10) (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
- 24. Конституція України. Режим доступу: <https://www.google.com/search?q=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82+%&aqs=chrome.2.69i57j0i67i433j0i10i512j0i>
- 25. Міжнародна організація з міграції. Режим доступу: [https://ukraine.iom.int/EU DirEU Directive 76/207/EEC \(Equal treatment of men and women\)ective](https://ukraine.iom.int/EU DirEU Directive 76/207/EEC (Equal treatment of men and women)ective).
- 26. EU Directive 76/207/EEC (Equal treatment of men and women). Режим доступу: <https://www.equalrightstrust.org/content/eu-directive-76207eec-equal-treatment-men-and-women>

Список використаних джерел

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- 27. Свобода слова. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B2%D0%BE%D0%B1%>
- 28. Світовий індекс свободи преси. Режим доступу: <https://nonews.co/directory/lists/countries/worldwide-press-freedom-index>
- 29. Законодавство проти злочинів на ґрунті ненависті./ Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ. — Варшава, 2009. — С. 59–61.
- 30. Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (пункт
- 6 розділу II). Протокол прийняття заяви про вчинене кримінальне правопорушення.
- 30. Michele Turenne. Racial profiling: context and definitions. Document adopted at 505th Meeting of the Commission, held on June 10, 2005 under the resolution Com — 504-514.
- 31. Ethnic Profiling in the European Union: Pervasive, Ineffective, and Discriminatory. Published by Open Society Institute, New York, 2009.
- 32. Законодавство проти злочинів на ґрунті ненависті: практичне керівництво. / Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ. — Варшава, 2009. — С. 59–61.
- 33. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.

Список використаних джерел

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

34. Рада Європи започаткувала роботу зі сприяння розробки в країнах Східного партнерства комплексних стратегій протидії мови ворожнечі. Режим доступу: <https://www.nrada.gov.ua/rada-uevropy-zapochatkuvala-robotu-zi-spruyannya-rozrobky-v-krayinah-shidnogo-partnerstva-kompleksnyh-strategij-protydiyi-movy-vorozhnechi/>
35. Преступления на почве ненависти в регионе ОБсе: инциденты и меры реагирования. Годовой отчет Бюро по демократическим институтам и правам человека ОБсе. —2006. с. 6.—
Режим доступу: http://www.osce.org/publications/odihr/2007/09/26296_93.pdf.
- 36. Максимов С. І. Методологічні основи правового виховання// Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 2010, № 6
 - 37. Максимов С. І. Права людини: універсальність і культурна різноманітність // Право України, 2010, №2.
 - 38. Новікова М.М, Юридичний компроміс як засада оптимізації механізму правового регулювання: дис. канд. юрид.н.: 12.00.01.Х., 2007
 - 39. Горобець К. Принципи права й авторитетність: міркування щодо нормативності // Право України, 7/2017, с.9-19
 - 40. Грищук О.В. Людська гідність у праві: філософські проблеми. К., 2007

Co-funded by the
European Union

Erasmus+

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

Викладач: Череп А.В.

Д.е.н., професор

Спецкурс «Європейська гуманістична візія в управлінні людськими ресурсами» (HumEU)